Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2023, sp. zn. 31 Cdo 1178/2023, ECLI:CZ:NS:2023:31.CDO.1178.2023.1

Číslo: 74/2024

Právní věta:

Je-li v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu předmětem řízení peněžité plnění převyšující 50.000 Kč, které se skládá z nároků, jež, ač mají původ v téže události, jsou obecně vzato pokládány za nároky se „samostatným skutkovým základem“, z nichž každý samostatně nepřevyšuje 50.000 Kč, omezení přípustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. se neuplatní, jestliže se dovolání týká právních otázek, jejichž řešení je těmto nárokům společné (vychází ze skutkového základu těmto nárokům společného).

Je-li v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu předmětem řízení peněžité plnění převyšující 50.000 Kč, které se skládá z nároků, jež, ač mají původ v téže události, jsou obecně vzato pokládány za nároky se „samostatným skutkovým základem“, z nichž každý samostatně nepřevyšuje 50.000 Kč, omezení přípustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. se prosadí, jestliže se dovolání týká právních otázek, jejichž řešení není těmto nárokům společné (nevychází ze skutkového základu těmto nárokům společného).

V pochybnostech o tom, zda dovoláním otevřená právní otázka vychází ze společného skutkového základu uplatněných nároků, nemůže dovolací soud dovolání odmítnout podle § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. Předmětem řízení je (totiž) peněžité plnění, které v souhrnu převyšuje 50.000 Kč a výjimku z pravidla jdoucí nad rámec dikce § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. zkoumáním samostatného skutkového základu jednotlivých nároků je nutno vykládat restriktivně (v hraničních případech ve prospěch přípustnosti dovolání co do hodnotového censu).

Subjektivní prvky, jež mohou být vneseny do zkoumání přípustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu tím, jak dovolatel v dovolání vymezí právní otázky, o jejichž řešení dovolací soud žádá, se logicky nemohou promítnout do podoby poučení o přípustnosti dovolání (§ 157 odst. 1 o. s. ř. a § 169 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 211 o. s. ř.) v písemném vyhotovení rozhodnutí odvolacího soudu; to bude obsahovat poučení o přípustností dovolání podle toho, zda v době vydání rozhodnutí odvolacího soudu bylo předmětem řízení peněžité plnění, které v souhrnu převyšuje 50.000 Kč.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 08.11.2023

Spisová značka: 31 Cdo 1178/2023

Číslo rozhodnutí: 74

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Přípustnost dovolání, Spojení věcí ke společnému řízení

Předpisy: § 112 o. s. ř.
§ 157 odst. 1 o. s. ř.
§ 169 odst. 1 o. s. ř.
§ 236 odst. 1 o. s. ř.
§ 237 o. s. ř.
§ 238 o. s. ř.
§ 239 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28. 6. 2021, sp. zn. 21 Co 133/2021, ve znění usnesení téhož soudu ze dne 3. 8. 2021, sp. zn. 21 Co 133/2021, a rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 18. 2. 2021, sp. zn. 10 C 315/2017, a věc vrátil Okresnímu soudu v Hradci Králové k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou 17. 8. 2017 se žalobce (P. S.) domáhal po žalovaném (statutárním městu Hradec Králové) zaplacení částky 103.958 Kč s příslušenstvím představovaným zákonným úrokem z prodlení z této částky za dobu od 1. 2. 2016 do zaplacení. Žalobu odůvodnil tím, že předmětnou částku požaduje z titulu odpovědnosti žalovaného za škodu na zdraví, která vznikla žalobci jako následek úrazu způsobeného pádem na komunikaci ve vlastnictví žalovaného. Žalovaná částka sestává z bolestného ve výši 57.794 Kč a z náhrady za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti v době od 2. 12. 2014 do 11. 1. 2015 a v době od 4. 5. 2015 do 3. 7. 2015 ve výši 46.164 Kč.

2. Rozsudkem ze dne 3. 10. 2019, č. j. 10 C 315/2017-164, ve znění (doplňujícího) usnesení ze dne 3. 2. 2020, č. j. 10 C 315/2017-182, Okresní soud v Hradci Králové:

> [1] Zamítl žalobu o zaplacení částky 103.958 Kč s úrokem z prodlení z této částky za dobu od „1. 12. 2016“ do zaplacení (bod I. výroku).
>
> [2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).
>
> [3] Určil, že vedlejší účastník řízení na straně žalovaného (Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group) nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod III. výroku).
>
> [4] Uložil žalobci zaplatit státu na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 300 Kč (bod IV. Výroku).

3. Zamítavý výrok o věci samé odůvodnil okresní soud tím, že žalobce porušil prevenční povinnost dle § 26 odst. 7 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, žalovaný učinil dostupná opatření k údržbě a k odstranění případných závad ve schůdnosti podle § 27 odst. 3 zákona o pozemních

komunikacích, nejde o objektivní odpovědnost a žalovaný prokázal liberační důvody.

4. K odvolání žalobce Krajský soud v Hradci Králové usnesením ze dne 18. 5. 2020, č. j. 21 Co 365/2019-197, zrušil rozsudek okresního soudu a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení.

5. Odvolací soud – vycházeje z ustanovení § 26 odst. 7 a § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích a ze závěrů obsažených v nálezu Ústavního soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 2315/15 [jde o nález uveřejněný pod číslem 64/2016 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, který je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu] – dospěl k následujícím závěrům:

6. Výklad § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích okresním soudem odporuje závěrům, formulovaným v nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2315/15. Porušení prevenční povinnosti je třeba prokázat na základě konkrétního chování při chůzi. Šlo o závadu ve schůdnosti, komunikace nebyla ošetřena posypem, nebylo prokázáno, že žalobce porušil prevenční povinnost a žalovaným prokázané skutečnosti (ledovka v důsledku namrzajícího deště, na kterou byly vydávány výstrahy v den úrazu i v den předcházející úrazu, a dodržení plánu zimní údržby dané komunikace) nejsou liberačními důvody. Odtud plyne, že žalovaný objektivně odpovídá za škodu, jelikož nedostál povinnosti umožnit chodcům bezpečný pohyb, jakkoli to mohlo být v daných podmínkách obtížné. Smyslu právní úpravy za daných okolností odpovídá poskytnout odškodnění.

7. Okresní soud rozsudkem ze dne 18. 2. 2021, č. j. 10 C 315/2017-228:

> [1] Uložil žalovanému zaplatit žalobci do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 103.958 Kč s příslušenstvím představovaným zákonným úrokem z prodlení z této částky za dobu od „1. 12. 2016“ do zaplacení (bod I. výroku).
>
> [2] Uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 106.398 Kč (bod II. výroku).
>
> [3] Určil, že žalobce a vedlejší účastník vůči sobě nemají právo na náhradu nákladů řízení (bod III. výroku).
>
> [4] Uložil žalovanému zaplatit státu na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 300 Kč (bod IV. Výroku).

8. Okresní soud – vycházeje z ustanovení § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích, z ustanovení § 2894, § 2895 a § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), z ustanovení § 352, § 353 odst. 1 a 2 a § 354 odst. 1 a 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce (dále též jen „zák. práce“), a z ustanovení § 226 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

9. Podle závazného právního názoru obsaženého ve zrušujícím usnesení odvolacího soudu žalovaný dle § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích odpovídá (objektivně) za škodu, která žalobci vznikla dne 1. 12. 2014, jelikož nedostál povinnosti umožnit chodcům bezpečný pohyb, jakkoli to mohlo být v daných podmínkách obtížné. Okresní soud se proto dále zabýval pouze výší žalobcova nároku.

10. Výše bolestného je stanovena na základě znaleckého posudku zpracovaného podle Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví 230 body. V roce 2014 činila hodnota 1 bodu 251,28 Kč, čemuž odpovídá částka 57.794 Kč.

11. Náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti činila 46.582 Kč v době od 2. 12.

2014 do 11. 1. 2015 a 97.839 Kč v době od 4. 5. 2015 do 3. 7. 2015. Potud vyšel okresní soud z údajů o průměrném hrubém výdělku žalobce (za předchozí kalendářní čtvrtletí), z počtu zameškaných pracovních dnů, z výše vyplacených náhrad mzdy zaměstnavatelem a z výše nemocenských dávek. Celkem šlo o částku 144.421 Kč, soud však mohl přiznat pouze požadovaných 46.164 Kč.

12. K odvolání žalovaného a vedlejšího účastníka odvolací soud rozsudkem ze dne 28. 6. 2021, č. j. 21 Co 133/2021-268, ve znění (opravného) usnesení ze dne 3. 8. 2021, č. j. 21 Co 133/2021-273:

> [1] Potvrdil rozsudek okresního soudu v bodech I., III. a IV. výroku (první výrok).
>
> [2] Změnil rozsudek okresního soudu v bodu II. výroku tak, že uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 97.041 Kč (druhý výrok).
>
> [3] Uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 13.455,20 Kč (třetí výrok).
>
> [4] Uložil žalovanému zaplatit státu do 3 dnů od právní moci rozhodnutí na soudních poplatcích částku 9.357 Kč (čtvrtý výrok).
>
> [5] Určil, že žalobce a vedlejší účastník vůči sobě nemají právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (pátý výrok).

13. Odvolací soud – vycházeje z ustanovení § 26 odst. 7 a § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích, z ustanovení § 205a, § 211a a § 213 odst. 5 o. s. ř., z ustanovení § 2962 o. z. a z ustanovení § 351 a násl. Zák. práce – dospěl po doplnění dokazování a po přezkoumání napadeného rozhodnutí co do výroku o věci samé k následujícím závěrům:

14. Základ nároku vyřešilo zrušující usnesení tak, že se zřetelem k účelu právní úpravy obsažené v ustanoveních § 26 odst. 7 a § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích odpovídá žalovaný (podle onoho zákona) za škodu objektivně. Jelikož později nedošlo ke změnám skutkového stavu, v jejichž důsledku by tento právní názor nebyl nadále použitelný, odvolací soud z něj vychází.

15. Výši nároku posuzoval okresní soud podle zprávy žalobcova zaměstnavatele obsahující rozhodující informace pro stanovení náhrady za ztrátu na výdělku po dobu obou pracovních neschopností. Námitka žalovaného, že výše průměrného hrubého výdělku (před vznikem úrazu), který má sloužit jako základ pro určení výše náhrady za ztrátu na výdělku, má být stejná pro obě pracovní neschopnosti, odporuje ustanovení § 2962 o. z. a ustanovením § 351 a násl. zák. práce. Rozhodující je výdělek poškozeného před vznikem újmy, kterou se rozumí ztráta na výdělku (snížení výdělku v důsledku pracovní neschopnosti, která je v příčinné souvislosti s úrazem), nikoli úraz sám. Souvislost obou pracovních neschopností žalobce s úrazem ze dne 1. 12. 2014 pak byla prokázána zprávou praktické lékařky žalobce, předloženou k výzvě soudu v odvolacím řízení.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

16. Proti rozsudku odvolacího soudu (a to výslovně proti všem jeho výrokům) podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

17. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby je Nejvyšší soud změnil v tom duchu, že

žaloba se zamítá.

18. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel následovně:

19. Odvolací soud vyšel při výkladu ustanovení § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích pouze ze závěrů nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2315/15, aniž přihlédl k ustálené judikatuře Nejvyššího soudu představované např. rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2012, sp. zn. 25 Cdo 1535/2011 [který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu], rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2758/2011, a rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3886/2014.

20. Stejně tak odvolací soud opomenul navazující a sjednocující judikaturu Nejvyššího soudu představovanou rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2021, sp. zn. 25 Cdo 574/2020, a zejména pak rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. 31 Cdo 1621/2020 [jde o rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, uveřejněný pod číslem 27/2022 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 27/2022“)].

21. Z (odvolacím soudem opomenuté) ustálené judikatury přitom plyne, že odpovědnost vlastníka komunikace není absolutní, neboť zákon o pozemních komunikacích vymezuje liberační důvody (v § 27 odst. 2 a 3). Dále je významné, že bez ohledu na možnou liberaci není povaha této přísné odpovědnosti bezbřehá, neboť není založena na jakékoliv nekvalitě komunikace, nýbrž je spojena jen s určitou zvláště kvalifikovanou okolností, kterou zákonodárce považuje za únosnou i z hlediska ekonomiky a technickoorganizační udržitelnosti celého silničního systému. Touto okolností je výskyt tzv. závady ve schůdnosti, kterou zákon o pozemních komunikacích definuje v § 26 odst. 2 a 7 a kterou může být jen takový úsek (místo) komunikace, který se svou nekvalitou vymyká obecnému stavu natolik, že jej uživatel není schopen rozlišit a upravit způsob chůze tomuto nenadálému nebezpečí. Jinými slovy, závadou, s níž jedině se pojí objektivní odpovědnost vlastníka komunikace, je výrazně kvalitativně zhoršené místo oproti celkovému okolnímu stavu komunikace, které je pro svou povahu či umístění pro uživatele nenadálé, tj. nepředvídatelné ve smyslu § 26 odst. 2 zákona.

22. Absence závady ve schůdnosti ve smyslu zákona o pozemních komunikacích, a tedy i z ní plynoucí objektivní odpovědnosti vlastníka komunikace, byla pro předvídatelnost vzniklé závady již dříve deklarována právě typicky v případech chodců zraněných při pádu na chodnících pokrytých souvislou vrstvou námrazy nebo sněhu; např. „R 140/2011“ [správně jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 25 Cdo 1713/2008, uveřejněný pod číslem 140/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 140/2011“)], rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1535/2011, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2758/2011, nebo usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1158/2013 (přesněji jde o usnesení ze dne 17. 12. 2013). O takový případ jde i v této věci.

23. Skutkový stav, z nějž vyšel odvolací soud, nedovoluje jiný závěr než ten, že podle stavu komunikace v době úrazu nešlo o závadu ve schůdnosti vymezenou ustanovením § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích, takže není dána objektivní odpovědnost dovolatele ve smyslu ustanovení § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích. V této souvislosti nebylo tvrzeno ani prokázáno, že by se stav komunikace v místě žalobcova pádu svou nekvalitou jakkoli vymykal celkovému stavu komunikace.

24. V úvahu nepřichází ani obecná odpovědnost za škodu podle ustanovení § 2910 o. z., neboť dovolatel neporušil povinnost řádné péče o stav chodníku tak, aby umožňoval bezpečný pohyb chodců.

25. Vedlejší účastník řízení se ve vyjádření s dovoláním ztotožnil, maje za to, že napadené rozhodnutí odporuje závěrům R 27/2022.

26. Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřípustné, uváděje, že dovolatel jím nenapadl správnost právního posouzení věci odvolacím soudem a že napadené rozhodnutí je správné. Rozpor se závěry R 27/2022 neshledává, akcentuje odlišnost skutkového základu věci a to, že svým způsobem šlo o „rekapitulační rozsudek“ ve věcech odpovědnosti vlastníků a správců pozemních komunikací za škodu způsobenou v důsledku jejich nedostatečné údržby, obsahující též vlastní náhled Nejvyššího soudu na závěry nálezu Ústavního sp. zn. I. ÚS 2315/15. Úvahy formulované v označeném nálezu potvrdil Ústavní soud v nálezu ze dne 1. 12. 2021, sp. zn. II. ÚS 1991/2020.

27. K dovolací polemice nad otázkou samotné existence závady ve schůdnosti na předmětné pozemní komunikaci žalobce namítá, že potud jde o otázku skutkovou (nikoli právní).

III.
Přípustnost dovolání

28. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

29. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaného dovolání.

30. Tříčlenný senát č. 25, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posuzování přípustnosti dovolání k závěru, že rozhodovací praxe tříčlenných senátů Nejvyššího soudu se rozchází (není jednotná) při výkladu ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. Proto tříčlenný senát č. 25 rozhodl o postoupení věci (dle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů) k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

31. Nejde o dovolání proti některému z usnesení odvolacího soudu označených v § 238a o. s. ř., takže pro posouzení jeho přípustnosti jsou rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu:

§ 236 (o. s. ř.)

(1) Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

(…)

§ 237 (o. s. ř.)

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

§ 238 (o. s. ř.)

(1) Dovolání podle § 237 není přípustné

(…)

c/ proti rozsudkům a usnesením, vydaným v řízeních, jejichž předmětem bylo v době

vydání rozhodnutí obsahujícího napadený výrok peněžité plnění nepřevyšující 50.000 Kč, včetně řízení o výkon rozhodnutí a exekučního řízení, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv a o pracovněprávní vztahy; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží,

(…)

h/ proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení,

i/ proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o návrhu na osvobození od soudního poplatku nebo o povinnosti zaplatit soudní poplatek,

(…)

(2) U opětujícího se peněžitého plnění je pro závěr, zda rozhodnutí obsahující dovoláním napadený výrok bylo vydáno v řízení, jehož předmětem bylo v době vydání rozhodnutí peněžité plnění nepřevyšující 50.000 Kč (odstavec 1 písm. c/), rozhodný součet všech opětujících se plnění; jde-li však o peněžité plnění na dobu života, na dobu neurčitou nebo na dobu určitou delší než 5 let, je rozhodný pouze pětinásobek výše ročního plnění.

(3) Za rozhodnutí podle odstavce 1 písm. c/ se považuje i rozhodnutí vydané v řízení o určení pravosti nebo výše pohledávky nepřevyšující 50.000 Kč.

§ 239 (o. s. ř.)

Přípustnost dovolání (§ 237 až 238a) je oprávněn zkoumat jen dovolací soud; ustanovení § 241b odst. 1 a 2 tím nejsou dotčena.

32. Ve výše uvedené podobě platí citovaná ustanovení občanského soudního řádu s účinností od 30. 9. 2017, po novele provedené zákonem č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

33. V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek okresního soudu v bodech III. a IV. Výroku (o nákladech řízení mezi žalobcem a vedlejším účastníkem a o nákladech řízení mezi žalovaným a státem), a dále v rozsahu, v němž dovolání směřuje proti druhému výroku napadeného rozhodnutí, kterým odvolací soud změnil rozsudek okresního soudu v bodu II. výroku (o nákladech řízení mezi žalobcem a žalovaným), a v rozsahu, v němž dovolání směřuje proti třetímu a pátému výroku napadeného rozhodnutí (o nákladech odvolacího řízení), vylučuje jeho přípustnost (objektivně) ustanovení § 238 odst. 1 písm. h/ o. s. ř.

34. V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti čtvrtému výroku napadeného rozhodnutí (o soudním poplatku ze žaloby a z odvolání), pak vylučuje přípustnost dovolání (objektivně) ustanovení § 238 odst. 1 písm. i/ o. s. ř.

35. Zbývá určit, zda dovolání je (může být) přípustné v rozsahu, v němž směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek okresního soudu v bodu I. výroku (ve vyhovujícím výroku o věci samé). Pro odpověď na tuto otázku je rozhodný (v návaznosti na změny provedené zákonem č. 296/2017 Sb.) výklad ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 238 odst. 2 a 3 o. s. ř.

36. Vládní návrh novely občanského soudního řádu přijaté posléze jako zákon č. 296/2017 Sb.

projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 7. volebním období 2013-2017 jako tisk č. 987, přičemž úprava v něm obsažená ohledně změn promítnutých v textu ustanovení § 238 o. s. ř. (jako body 7. až 10. části první článku I vládního návrhu) byla následně bez úprav promítnuta v textu zákona č. 296/2017 Sb. (jako body 13. až 16. části první článku I uvedeného zákona).

37. Ve zvláštní části důvodové zprávy k vládnímu návrhu pozdějšího zákona č. 296/2017 Sb. [k bodům č. 7 až 10 (§ 238)] jsou navržené (posléze přijaté) změny týkající se omezení přípustnosti dovolání na základě hodnoty sporu (§ 238 odst. 1 písm. c/, odst. 2 a 3 o. s. ř.) odůvodněny následovně:

> „Navrhovaná změna si v prvé řadě pomocí rozšíření výjimek z jinak široce formulované přípustnosti dovolání klade za cíl odbřemenění dovolacího soudu.
>
> Ke změnám navrhovaným v písmenu c/ odst. 1 lze uvést následující. Ve sporech o peněžitá plnění nepřevyšující 50.000 Kč je přípustnost dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu vyloučena jen v případech, kdy o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50.000 Kč bylo rozhodnuto dovoláním napadeným výrokem. Jinak řečeno, tam, kde předmětem sporu je zaplacení částky nepřevyšující 50.000 Kč, nevylučuje ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ přípustnost dovolání proti těm rozhodnutím odvolacího soudu, která (ač vydána v rámci takového sporu) nejsou rozhodnutími o peněžitém plnění (např. šlo-li o mezitímní rozsudek). Navrhovaná změna má tuto možnost vyloučit.
>
> (…)
>
> V odstavci 2 se navrhuje promítnout změnu odst. 1 písm. c/, podle níž je dovolání nepřípustné proti výrokům vydaným v řízení, jehož předmětem je peněžité plnění nepřevyšující 50.000 Kč.
>
> Nový odstavec 3 dovádí do důsledku změny promítnuté do odstavce 1 písm. c/. Návrh je veden úvahou, že není-li dovolání přípustné tam, kde je veden spor o zaplacení peněžitého plnění nepřevyšujícího 50.000 Kč, mělo by totéž platit i tam, kde se spor vede o určení pravosti (existence) nebo výše peněžité pohledávky nepřevyšující 50.000 Kč (typicky v tzv. odporových sporech vzešlých z výkonu rozhodnutí, z exekucí nebo z insolvencí).“

38. Pro níže provedený výklad jsou rozhodná též tato (další) ustanovení občanského soudního řádu (v aktuálním znění, pro věc rozhodném):

§ 112 (o. s. ř.)

> (1) V zájmu hospodárnosti řízení může soud spojit ke společnému řízení věci, které byly u něho zahájeny a skutkově spolu souvisí nebo se týkají týchž účastníků.
>
> (2) Jsou-li v návrhu na zahájení řízení uvedeny věci, které se ke spojení nehodí, nebo odpadnou-li důvody, pro které byly věci soudem spojeny, může soud některou věc vyloučit k samostatnému řízení.

§ 202 (o. s. ř.)

> (…)
>
> (2) Odvolání není přípustné proti rozsudku vydanému v řízení, jehož předmětem bylo v době vydání rozsudku peněžité plnění nepřevyšující 10.000 Kč, k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží; to neplatí u rozsudku pro uznání a u rozsudku pro zmeškání.

(...)

§ 241a (o. s. ř.)

(1) Dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Dovolání nelze podat z důvodu vad podle § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a/ a b/ a § 229 odst. 3.

(2) V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh).

(3) Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení.

(...)

39. Ustanovení § 202 odst. 2 o. s. ř. je v dotčených souvislostech zmíněno (citováno) proto, že také jeho podoba odráží změny promítnuté (s účinností od 30. 9. 2017) zákonem č. 296/2017 Sb. v úpravě přípustnosti dovolání. Jde o bod 11. části první článku I zákona č. 296/2017 Sb., obsažený ve vládním návrhu jako bod 5. části první článku I, odůvodněný (v důvodové zprávě k vládnímu návrhu) potřebou sjednotit ustanovení § 202 o. s. ř. (o odvolání) s ustanovením § 238 o. s. ř. (o dovolání).

40. Ve výše ustanoveném právním rámci činí Nejvyšší soud k otázkám přípustnosti dovolání v dané věci následující závěry:

41. Hodnota sporu *(ratione valoris)* se coby kritérium omezující přípustnost dovolání vyskytovala v občanském soudním řádu již od 1. 1. 1996. Nejprve šlo o peněžité plnění nepřevyšující v obchodních věcech částku 50.000 Kč a v jiných věcech částku 20.000 Kč (§ 238 odst. 2 písm. a/ o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2000, § 237 odst. 2 písm. a/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2001 do 30. 6. 2009), posléze šlo o peněžité plnění nepřevyšující v obchodních věcech částku 100.000 Kč a v jiných věcech částku 50.000 Kč (§ 237 odst. 2 písm. a/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 7. 2009 do 31. 12. 2012) a dále šlo (jednotně) o peněžité plnění nepřevyšující částku 50.000 Kč (§ 238 odst. 1 písm. d/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013, § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017). Podle úpravy účinné do 29. 9. 2017 přitom pro vymezení hranice přípustnosti dovolání nebylo podstatné, jaká částka byla původně uplatněna žalobou (jiným návrhem na zahájení řízení) nebo jaký (jiný než peněžitý) nárok byl žalobou původně uplatněn, ani to, jaká částka zůstávala (byla) předmětem řízení v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu, nýbrž to, v jakém rozsahu bylo příslušné „peněžité plnění“ dovoláním zpochybněno (jaká část se dovoláním dotčeným výrokem o věci samé nabízela dovolacímu soudu k dovolacímu přezkumu). Srov. v literatuře (k § 237 odst. 2 písm. a/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 7. 2009 do 31. 12. 2012) např. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 1880.

42. Při respektu k zásadám, jež zkoumání smyslu a účelu zákona nastavil Ústavní soud (pojmenováním podmínek priority výkladu *e ratione legis*) např. již ve stanovisku svého pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st.-1/96, uveřejněném pod číslem 9/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, je pak nutno změny provedené v textu § 238 o. s. ř. zákonem č. 296/2017 Sb. chápat jako rozšíření hodnotového omezení přípustnosti dovolání nejen na rozsudky a usnesení, v nichž „dovoláním napadeným výrokem“ bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50.000 Kč (§ 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. ve znění účinném do 29. 9. 2017), nýbrž (pro dobu od 30. 9. 2017) i

na ta soudní rozhodnutí (na rozsudky a usnesení, zpravidla však na usnesení nemeritorní povahy), která (ač jejich „výrokem“ nebylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50.000 Kč) byla vydána v řízeních, „jejichž předmětem“ bylo v době vydání rozhodnutí obsahujícího napadený výrok peněžité plnění nepřevyšující 50.000 Kč (včetně řízení o výkon rozhodnutí a exekučního řízení). Srov. v literatuře např. dílo Jirsa, J. a kol.: Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I. § 1–250l občanského soudního řádu. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023, komentář k § 238 o. s. ř., nebo dílo Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležílek, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, komentář k § 238 o. s. ř.

43. Příkladem takového rozhodnutí (rozhodnutí, jehož výrokem nebylo rozhodnuto o žádném peněžitém plnění) ve sporu o zaplacení částky nepřevyšující 50.000 Kč je např. rozsudek, jímž odvolací soud potvrdil mezitímní rozsudek soudu prvního stupně (§ 152 odst. 2 o. s. ř.) [srov. k tomu shodně příklad uváděný v pasáži důvodové zprávy citované v odstavci 37. shora], nebo usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně o místní příslušnosti soudu (§ 105 o. s. ř.).

44. V návaznosti na závěry obsažené v odstavci 42. shora Nejvyšší soud v daných souvislostech připomíná, že i tehdy, bylo-li v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu předmětem řízení peněžité plnění převyšující 50.000 Kč, se prosadí (podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.) hodnota sporu coby kritérium omezující přípustnost dovolání, je-li snížení této hodnoty vyvoláno procesním úkonem dovolatele, konkrétně tím, že dovoláním předloží dovolacímu soudu věc k rozhodnutí jen ohledně částky nepřevyšující 50.000 Kč. Příkladem takového omezení může být situace, kdy v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu je předmětem řízení např. peněžité plnění ve výši 100.000 Kč, avšak dovolatel podá dovolání jen v rozsahu částky 40.000 Kč (tedy jen ohledně částky nepřevyšující 50.000 Kč). Srov. k tomu obdobně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2022, sen. zn. 29 NSČR 199/2022.

45. Pro účely posouzení, zda z úpravy obsažené v ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. (a z navazující úpravy obsažené v § 238 odst. 2 a 3 o. s. ř.) lze odvodit (v návaznosti na hodnotový census) i další kritéria (pravidla) omezující přípustnost dovolání v té které věci, Nejvyšší soud na tomto místě připomíná (v návaznosti na dikci § 236 odst. 1 o. s. ř.), že vztah úpravy obsažené v § 237 o. s. ř. k úpravě obsažené v § 238 o. s. ř. je vztahem pravidla (podle kterého je při splnění předpokladů formulovaných v § 237 o. s. ř. dovolání přípustné) a výjimky z něj.

46. Jinak řečeno, bez zřetele k tomu, že dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, nebo že závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, anebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, jakož i bez zřetele k tomu, že dovolacím soudem vyřešená právní otázka by měla být posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.), nebude dovolání v dané věci přípustné, jestliže to vylučuje některá z výjimek pojmenovaných v ustanovení § 238 odst. 1 o. s. ř. (co do hodnotového censu výjimka pojmenovaná v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 238 odst. 2 a 3 o. s. ř.). Výjimky z pravidla přitom obecně mají být vykládány restriktivně, což platí tím více pro výjimky z pravidla formulované v právu procesním (srov. shodně např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2438/2013, uveřejněného pod číslem 2/2014 Sb. rozh. obč.).

47. Již při výkladu ustanovení občanského soudního řádu nastavujících pro účely přípustnosti dovolání hodnotový census v době od 1. 1. 1996 do 29. 9. 2017 se v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu prosazoval názor, že přípustnost dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu s více samostatnými (peněžitými) nároky s odlišným skutkovým základem je třeba zkoumat ve vztahu k jednotlivým (peněžitým) nárokům samostatně, bez ohledu na to, zda tyto nároky byly uplatněny v jednom řízení a zda o nich bylo rozhodnuto jedním výrokem. K tomu srov. např. již usnesení

Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 1999, sp. zn. 2 Cdon 376/96, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 1, ročníku 2000, pod číslem 9, nebo např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1420/2013, uveřejněné pod číslem 85/2013 Sb. rozh. obč. Stejný závěr se prosazuje v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu při výkladu ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. ve znění účinném od 30. 9. 2017; srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 32 Cdo 3345/2018, uveřejněného pod číslem 61/2021 Sb. rozh. obč.

48. Jde o omezení, jež nemá oporu v jazykovém výkladu ustanovení zakotvujících hodnotový census; ustanovení § 238 odst. 2 písm. a/ o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2000, ustanovení § 237 odst. 2 písm. a/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2001 do 30. 6. 2009, ustanovení § 237 odst. 2 písm. a/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 7. 2009 do 31. 12. 2012, ustanovení § 238 odst. 1 písm. d/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013, ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017, ani ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. v aktuálním znění nepracuje terminologicky s pojmy „nárok“ nebo „samostatný skutkový základ nároku“. Hodnotový census se v těchto ustanoveních vždy váže k významově jinému (širšímu) slovnímu spojení „peněžité plnění“. Za použití výkladu *e ratione legis* však lze toto (další) omezení odvodit ze zásad, jimiž se soud řídí (má řídit) v občanském soudním řízení sporném (pro které je uvedená úprava primárně určena).

49. Prostřednictvím zásady hospodárnosti řízení (zásady procesní ekonomie), coby jedné ze základních zásad občanského soudního řízení sporného (srov. např. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2001, sp. zn. 29 Odo 232/2001, uveřejněné pod číslem 9/2002 Sb. rozh. obč.), se totiž předjímá (v návaznosti na dikci § 112 o. s. ř., v němž je zásada hospodárnosti řízení výslovně zmíněna), že v žalobě sice může být kumulováno (jedním řízením uplatňováno) více „nároků“ (jde o objektivní kumulaci), že však půjde o věci, které spolu skutkově souvisí nebo se týkají týchž účastníků (§ 112 odst. 1 o. s. ř.). U věcí (nároků), které (ač žalobou kumulovány) se ke spojení nehodí, ustanovení § 112 odst. 2 o. s. ř. naopak předpokládá, že budou vyloučeny k samostatnému řízení. Srov. v literatuře např. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 506, 764-765.

50. Právem (nárokem) se samostatným skutkovým základem se přitom rozumí nárok, který je odvozen z určitých konkrétních skutkových tvrzení (určitého skutku), jež jsou jiná ve srovnání s těmi, od nichž žalobce odvodil jiný nárok, který uplatnil jednou žalobou, popřípadě jinou žalobou, jestliže i o ní soud rozhodl ve společném řízení. Je-li žalobou uplatněno několik nároků na zaplacení peněžité částky se samostatným skutkovým základem, pak podle ustálené soudní praxe soud ve vyhovujícím výroku rozsudku vždy žalovanému uloží povinnost k jedinému peněžitému plnění, které je součtem jednotlivých dílčích plnění (třebaže se samostatným skutkovým základem). Tento přístup k formulaci rozsudečného výroku se odráží i v praxi při formulování toho, čeho se žalobce domáhá (§ 79 odst. 1 o. s. ř.). Je obvyklé a správné, že žalobce v žalobě uvádí celkovou výši požadovaného peněžitého plnění, bez zřetele k tomu, zda jde o jednotlivé nároky se samostatným skutkovým základem, nebo o jednotlivá dílčí plnění vycházející z téhož skutku. Srov. shodně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 3480/2015, uveřejněné pod číslem 22/2018 Sb. rozh. obč.

51. S judikaturou Nejvyššího soudu založenou na omezení přípustnosti dovolání podle § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. prostřednictvím úvahy, zda (ne)jde o nárok se samostatným skutkovým základem, se ve své nálezové judikatuře ztotožnil i Ústavní soud. Srov. (k výkladu ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. ve znění účinném do 29. 9. 2017) např. nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2017, sp. zn. II. ÚS 2724/16, uveřejněný pod číslem 50/2017 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, a (k výkladu ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. ve znění účinném od 30. 9. 2017) nález Ústavního soudu ze dne 24. 11. 2020, sp. zn. III. ÚS 2891/20, uveřejněný pod číslem 219/2020 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

52. Ve sporném řízení, jehož předmětem je v době vydání rozhodnutí, proti kterému bylo podáno

dovolání, peněžité plnění zahrnující více „nároků“, se rozchází (není jednotná) rozhodovací praxe tříčlenných senátů Nejvyššího soudu v otázce, kdy jde o nároky se „samostatným skutkovým základem“.

53. Ve věcech nároků uplatňovaných z titulu odpovědnosti za škodu lze jako příklad přístupu k omezení přípustnosti dovolání na základě argumentu, že šlo o nároky se „samostatným skutkovým základem“, uvést rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 6. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3470/2019, uveřejněný pod číslem 28/2022 Sb. rozh. obč. V něm Nejvyšší soud dospěl k závěru, že náhrada za ztrátu na výdělku a náhrada za ztížení společenského uplatnění (obojí coby nároky, jež měly původ v úrazu poškozeného) jsou samostatnými nároky odvíjejícími se od odlišného skutkového základu, takže v rozsahu, v němž se dovolání týkalo náhrady za ztrátu na výdělku nepřevyšující částku 50.000 Kč, je odmítl (jako objektivně nepřípustné) vzhledem k ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. Srov. dále obdobně např. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2018, sp. zn. 25 Cdo 1791/2018 (ohledně náhrady za ztrátu na výdělku a náhrady bolestného), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2020, sp. zn. 25 Cdo 1519/2019 (ohledně náhrady bolestného, náhrady za ztížení společenského uplatnění, náhrady za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti, a náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1924/2021, uveřejněné pod číslem 45/2022 Sb. rozh. obč. (ohledně náhrady za ztížení společenského uplatnění a náhrady bolestného), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. 30 Cdo 4134/2019 (ohledně náhrady částky, kterou poškozený uhradil soudnímu exekutorovi na náhradu jeho nákladů, náhrady částky, kterou poškozený musel uhradit označenému věřiteli a náhrady nákladů právního zastoupení poškozeného v exekučním řízení).

54. Jinak postupoval Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 23 Cdo 2771/2021. V něm uzavřel, že otázka, pro jejíž řešení je dovolání přípustné, se (zároveň) dotýká existence právního titulu, na jehož základě měly vzniknout jednotlivé dílčí nároky žalobce na náhradu škody. Odtud dovodil, že předmětem dovolání je samotná existence daného právního titulu (nikoli jeho jednotlivé nároky), takže ve vztahu k nároku žalobce na náhradu škody spočívající v nákladech na skladování vozidla a jeho uložení do soudní úschovy a nákladech na právní zastoupení v řízení o soluční úschově (z nichž každý samostatně nepřevyšuje částku 50.000 Kč) se neuplatní limit pro přípustnost dovolání podle § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. Nejvyšší soud potud obdobně odkázal na srovnatelné závěry, jež přijal (k existenci právního titulu, na jehož základě měly vzniknout dva samostatné nároky) při výkladu ustanovení § 238 odst. 1 písm. d/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 v rozsudku ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. 30 Cdo 4771/2015. K posledně označenému ustanovení srov. obdobně i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2478/2015, uveřejněný pod číslem 9/2018 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2017, sp. zn. 30 Cdo 4679/2015. K výkladu ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017 srov. dále obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2018, sp. zn. 30 Cdo 4226/2016.

55. V daných souvislostech nelze rovněž pominout, že Ústavní soud ve své recentní nálezové judikatuře pracuje při výkladu ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. se slovním spojením „společný skutkový základ“. Jde o nález sp. zn. III. ÚS 2891/20 (citovaný již v odstavci 51. shora), jímž Ústavní soud zrušil usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 8. 2020, sp. zn. 30 Cdo 1249/2020, o odmítnutí dovolání založené na závěru, že dovolání se týká několika samostatných nároků odvíjejících se od odlišného skutkového základu, z nichž žádný samostatně nepřevyšuje částku 50.000 Kč. Ústavní soud uzavřel, že mají-li žalobou uplatněné nároky na peněžité plnění „společný skutkový základ“, který se odlišuje pouze v tom, k jakému období měly vzniknout, pak na ně nelze pro účely posouzení, zda není dán důvod nepřípustnosti dovolání podle § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., nahlížet izolovaně.

56. Ve výše ustaveném právním rámci velký senát především uvádí, že z povahy věci nelze nalézt jinou než obecnou shodu co do posuzování samostatnosti nároků v právu smluvním; lze nalézt řadu

příkladů, kdy peněžité nároky, jež mají smluvní základ (závazky *ex contracto*) a jež by (obecně vzato) bylo lze označit za samostatné, budou mít společný skutkový základ prostě proto, že se tak smluvní strany dohodnou. Vyšší míru konkretizace sjednocujících závěrů lze promítnout do posouzení samostatnosti nároků, jež mají původ v právní skutečnosti mimosmluvní (závazky *ex delicto*), což platí tím více, že mimosmluvní peněžité nároky jsou předmětem řízení i v této dovolací věci.

57. Posouzení, zda jde o právo (nárok) se samostatným skutkovým základem, respektive posouzení, zda jde o práva (nároky) se společným skutkovým základem, vychází z teorie identity skutku, jež se prosazuje v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu pro účely zkoumání překážky věci zahájené (litispendence) ve smyslu § 83 o. s. ř., případně pro účely zkoumání překážky věci rozsouzené *(res iudicata)* ve smyslu § 159a o. s. ř., závěrem, podle kterého o stejnou věc jde tehdy, jde-li v pozdějším řízení o tentýž nárok nebo stav, o němž již bylo zahájeno nebo pravomocně skončeno jiné řízení, a týká-li se stejného předmětu řízení a týchž osob, s tím, že tentýž předmět řízení je dán tehdy, jestliže tentýž nárok nebo stav vymezený žalobním petitem vyplývá ze stejných skutkových tvrzení, jimiž byl uplatněn, tedy ze stejného skutku. Srov. např. důvody usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 31 Cdo 365/2009, uveřejněného pod číslem 68/2011 Sb. rozh. obč.

58. Je-li pro účely posouzení omezení přípustnosti dovolání podle § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. určující (až) předmět řízení (o peněžitém plnění) v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu a může-li takto stanovenou hodnotu sporu dále omezit (prostřednictvím dovolání) sám dovolatel [tím, jak ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř. vymezí rozsah dovolání (v dovolání uvede, v jakém rozsahu jím napadá rozhodnutí odvolacího soudu)] (srov. argumentaci v odstavci 44. shora), pak odtud plyne, že také závěr, že peněžité plnění, které ve svém souhrnu převyšuje 50.000 Kč, se skládá z několika samostatných nároků odvíjejících se od odlišného skutkového základu, z nichž některé (nebo všechny) samostatně nepřevyšují 50.000 Kč, může dovolací soud přijmout jen ve vazbě na předmět řízení v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu a v návaznosti na obsah dovolání samotného.

59. Vedle toho, že dovolatel napadne rozhodnutí odvolacího soudu v jiném (hodnotově menším) rozsahu [v porovnání s předmětem řízení (o peněžitém plnění) v době vydání onoho rozhodnutí], bude pro posouzení přípustnosti dovolání ve vazbě na hodnotový census podstatné, zda tím, jak dovolatel v dovolání konkrétně vymezí (v souladu s § 241a odst. 3 o. s. ř.) dovolací důvod (kterým je podle § 241a odst. 1 o. s. ř. pouze nesprávnost právního posouzení věci odvolacím soudem), především Nejvyššímu soudu právní otázky (procesního nebo hmotného práva), jejichž řešení se týká (v řízení, jehož předmětem v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu bylo peněžité plnění) „společného skutkového základu věci“.

60. Pro řízení o náhradu škody, jehož předmětem je peněžité plnění, které v souhrnu převyšuje 50.000 Kč, ale které se skládá z nároků, jež, ač mají původ v téže události (např. v úrazu poškozeného), jsou obecně vzato pokládány za nároky se „samostatným skutkovým základem“ (např. právě bolestné a náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti), z nichž každý samostatně nepřevyšuje 50.000 Kč, lze výše řečené demonstrovat na následujících příkladech:

61. Jestliže dovolání bude podáno proti rozsudku, jímž odvolací soud změnil nebo potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v tom duchu, že žaloba na náhradu škody spočívající v bolestném a náhradě za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti se zamítá proto, že žalovaný neporušil žádnou právní povinnost, pak lze typově očekávat, že dovolání se bude týkat skutkového základu věci společného oběma uplatněným nárokům a omezení přípustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. se neuplatní, i když žádný z uplatněných nároků samostatně nepřevýší 50.000 Kč.

62. Oproti tomu tam, kde základ nároku na náhradu škody již soudy pravomocně vyřešily mezitímním rozsudkem vydaným podle § 152 odst. 2 věty druhé o. s. ř., je zjevné, že dovolání podané proti konečnému rozsudku odvolacího soudu, se může týkat jen právních otázek výše škody (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2009, sp. zn. 25 Cdo 3829/2007, uveřejněný pod číslem 93/2010 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2020, sp. zn. 25 Cdo 3287/2019, uveřejněný pod číslem 24/2021 Sb. rozh. obč.), tedy právních otázek, jež pro jednotlivé uplatněné nároky (bolestné a náhradu za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti) nemají společný skutkový základ.

63. Velký senát tedy pro účely sjednocení výkladu ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. (ve spojení s ustanovením § 238 odst. 2 a 3 o. s. ř.) uzavírá, že je-li v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu předmětem řízení peněžité plnění převyšující 50.000 Kč, které se skládá z nároků, jež, ač mají původ v téže události, jsou obecně vzato pokládány za nároky se „samostatným skutkovým základem“, z nichž každý samostatně nepřevyšuje 50.000 Kč, omezení přípustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. se neuplatní, jestliže se dovolání týká právních otázek, jejichž řešení je těmto nárokům společné (vychází ze skutkového základu těmto nárokům společného).

64. Oproti tomu, je-li v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu předmětem řízení peněžité plnění převyšující 50.000 Kč, které se skládá z nároků, jež, ač mají původ v téže události, jsou obecně vzato pokládány za nároky se „samostatným skutkovým základem“, z nichž každý samostatně nepřevyšuje 50.000 Kč, omezení přípustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. se prosadí, jestliže se dovolání týká právních otázek, jejichž řešení není těmto nárokům společné (nevychází ze skutkového základu těmto nárokům společného).

65. Velký senát si je rovněž vědom toho, že se mohou vyskytnout hraniční případy, ve kterých nebude z podaného dovolání pro účely posouzení jeho přípustnosti prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. dobře rozpoznatelné, zda dovoláním otevřená právní otázka vychází ze společného skutkového základu uplatněných nároků (odpověď na tuto otázku může být v některých případech podmíněna až věcným přezkumem podaného dovolání). K tomu velký senát dodává, že v pochybnostech o tom, zda dovoláním otevřená právní otázka vychází ze společného skutkového základu uplatněných nároků, nemůže dovolací soud dovolání odmítnout podle § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. Předmětem řízení je (totiž) peněžité plnění, které v souhrnu převyšuje 50.000 Kč a výjimku z pravidla jdoucí nad rámec dikce § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. zkoumáním samostatného skutkového základu jednotlivých nároků, je nutno vykládat restriktivně (v hraničních případech ve prospěch přípustnosti dovolání co do hodnotového censu).

66. Zbývá dodat (z praktických důvodů je žádoucí doplnit), že subjektivní prvky, jež mohou být vneseny do zkoumání přípustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu tím, jak dovolatel v dovolání vymezí právní otázky, o jejichž řešení dovolací soud žádá, se logicky nemohou promítnout do podoby poučení o přípustnosti dovolání (§ 157 odst. 1 o. s. ř. a § 169 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 211 o. s. ř.) v písemném vyhotovení rozhodnutí odvolacího soudu; to bude obsahovat poučení o přípustnosti dovolání podle toho, zda v době vydání rozhodnutí odvolacího soudu bylo předmětem řízení peněžité plnění, které v souhrnu převyšuje 50.000 Kč.

67. V poměrech dané věci v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí (rozsudku) odvolacího soudu (28. 6. 2021) bylo předmětem řízení peněžité plnění převyšující 50.000 Kč (peněžité plnění ve výši 103.958 Kč, když k příslušenství tvořenému zákonným úrokem z prodlení se nepřihlíží), které se skládá ze dvou nároků, jež, ač mají původ v téže události (úrazu žalobce), jsou obecně vzato pokládány za nároky se „samostatným skutkovým základem“. Konkrétně jde o bolestné ve výši ve výši 57.794 Kč a o náhradu za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti (v době od 2. 12.

2014 do 11. 1. 2015 a v době od 4. 5. 2015 do 3. 7. 2015) ve výši 46.164 Kč.

68. Žalovaný napadl rozsudek odvolacího soudu v potvrzujícím výroku o věci samé v plném rozsahu (ohledně částky 103.958 Kč s příslušenstvím), tedy v rozsahu obou nároků přiznaných žalobci.

69. Jeden z těchto nároků (bolestné) samostatně převyšuje 50.000 Kč (57.794 Kč), takže se pro něj bez dalšího neuplatní omezení přípustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. Druhý z těchto nároků (náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti) samostatně nepřevyšuje 50.000 Kč (46.164 Kč), dovolání se však týká právních otázek, jejichž řešení je oběma nárokům společné (vychází ze skutkového základu těmto nárokům společného). Konkrétně dovolatel brojí proti takovému výkladu ustanovení § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích, který mu (coby vlastníku komunikace) zakládá (objektivní) odpovědnost za újmu způsobenou uživateli (chodci nebo řidiči) závadou ve schůdnosti (ve sjízdnosti) komunikace (odpovědnost za výsledek, bez ohledu na protiprávnost a zavinění). Jelikož dovoláním předestřené právní otázky míří na společný skutkový základ obou nároků, neomezuje hodnotový census vyjádřený v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. přípustnost dovolání v dané věci ani ohledně nároku na náhradu za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti.

70. Dovolání proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek okresního soudu v bodu I. výroku (ve vyhovujícím výroku o věci samé), pak Nejvyšší soud shledává přípustným podle § 237 o. s. ř., když v posouzení dovoláním předestřených právních otázek je napadené rozhodnutí v rozporu s dále označenou judikaturou Nejvyššího soudu (žalobcův názor, že nejde o otázky právní, nýbrž skutkové, Nejvyšší soud nesdílí).

IV.
Důvodnost dovolání

71. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

72. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

73. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

74. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona o pozemních komunikacích a zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku:

§ 26 (zákona o pozemních komunikacích)

(1) Dálnice, silnice a místní komunikace jsou sjízdné, jestliže umožňují bezpečný pohyb silničních a jiných vozidel přizpůsobený stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu těchto pozemních komunikací a povětrnostním situacím a jejich důsledkům.

(2) V zastavěném území jsou místní komunikace a průjezdní úsek silnice schůdné, jestliže umožňují bezpečný pohyb chodců, kterým je pohyb přizpůsobený stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu těchto komunikací a povětrnostním situacím a jejich důsledkům.

(3) Stavebním stavem dálnice, silnice nebo místní komunikace se rozumí jejich kvalita, stupeň

opotřebení povrchu, podélné nebo příčné vlny, výtluky, které nelze odstranit běžnou údržbou, únosnost vozovky, krajnic, mostů a mostních objektů a vybavení pozemní komunikace součástmi a příslušenstvím.

(4) Dopravně technickým stavem dálnice, silnice nebo místní komunikace se rozumí jejich technické znaky (příčné uspořádání, příčný a podélný sklon, šířka a druh vozovky, směrové a výškové oblouky) a začlenění pozemní komunikace do terénu (rozhled, nadmořská výška).

(5) Povětrnostními situacemi a jejich důsledky, které mohou podstatně zhoršit nebo přerušit sjízdnost, jsou vánice a intenzivní dlouhodobé sněžení, vznik souvislé námrazy, mlhy, oblevy, mrznoucí déšť, vichřice, povodně a přívalové vody a jiné obdobné povětrnostní situace a jejich důsledky.

(….)

(7) Závadou ve schůdnosti pro účely tohoto zákona se rozumí taková změna ve schůdnosti pozemní komunikace, kterou nemůže chodec předvídat při pohybu přizpůsobeném stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu a povětrnostním situacím a jejich důsledkům.

§ 27 (zákona o pozemních komunikacích)

(1) Uživatelé dálnice, silnice, místní komunikace nebo chodníku nemají nárok na náhradu škody, která jim vznikla ze stavebního stavu nebo dopravně technického stavu těchto pozemních komunikací.

(…)

(3) Vlastník místní komunikace nebo chodníku odpovídá za škody, jejichž příčinou byla závada ve schůdnosti chodníku, místní komunikace nebo průjezdního úseku silnice, pokud neprokáže, že nebylo v mezích jeho možností tuto závadu odstranit, u závady způsobené povětrnostními situacemi a jejich důsledky takovou závadu zmírnit, ani na ni předepsaným způsobem upozornit.

(…)

(6) Prováděcí předpis blíže vymezí rozsah, způsob a časové lhůty pro odstraňování závad ve sjízdnosti dálnice, silnice a místní komunikace. Obec stanoví nařízením rozsah, způsob a lhůty odstraňování závad ve schůdnosti chodníků, místních komunikací a průjezdních úseků silnic.

§ 2895 (o. z.)

Škůdce je povinen nahradit škodu bez ohledu na své zavinění v případech stanovených zvlášť zákonem.

§ 2900 (o. z.)

Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.

§ 2901 (o. z.)

Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, má povinnost zakročit na

ochranu jiného každý, kdo vytvořil nebezpečnou situaci nebo kdo nad ní má kontrolu, anebo odůvodňuje-li to povaha poměru mezi osobami. Stejnou povinnost má ten, kdo může podle svých možností a schopností snadno odvrátit újmu, o níž ví nebo musí vědět, že hrozící závažností zjevně převyšuje, co je třeba k zákroku vynaložit.

75. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení zákona o pozemních komunikacích v době úrazu žalobce (1. 12. 2014), přičemž s dále uvedenými výjimkami později změn nedoznala. Ustanovení § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích doznalo s účinností od 31. 12. 2015 změny jen potud, že slova „odpovídá za“ byla nahrazena slovy „je povinen nahradit“. Ustanovení § 27 odst. 6 zákona o pozemních komunikacích se s účinností od téhož data posunulo ve struktuře § 27 zákona o pozemních komunikacích do odstavce 7. Ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve výše uvedené podobě, pro věc opět rozhodné, platí beze změny od 1. 1. 2014.

76. Ve shora ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

77. Závadou ve schůdnosti ve smyslu § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích se rozumí v podstatě nepředvídatelná změna ve schůdnosti komunikace, způsobená vnějšími vlivy, a to změna natolik významná, že chodec ani při obezřetné chůzi respektující stav komunikace nebo důsledky povětrnostních vlivů, nemůže její výskyt předpokládat a účinně na ni reagovat (R 140/2011 a R 27/2022).

78. V R 27/2022 (jehož sjednocující význam coby rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia je pro rozhodovací praxi tříčlenných senátů Nejvyššího soudu určující) Nejvyšší soud zdůraznil, že zákon o pozemních komunikacích zakládá přísnou (tzv. objektivní) odpovědnost vlastníka komunikace za újmy, jejichž příčinou byla závada ve schůdnosti. Jde o odpovědnost bez ohledu na protiprávnost a zavinění, která je spojena s existencí závady ve schůdnosti. S existencí takto pojaté (objektivní) odpovědností za výsledek počítá v obecné rovině i ustanovení § 2895 o. z. Nejde však o odpovědnost absolutní; ustanovení § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích totiž vymezuje liberační důvody, jejichž prokázáním se vlastník komunikace odpovědnosti zprostí. Nadto jde o odpovědnost, jež se pojí jen s určitou zvláště kvalifikovanou okolností, kterou je výskyt „závady ve schůdnosti“, definované v § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích. Musí jít (jde) o takový nedostatek komunikace, který se vymyká jejímu stavu z hlediska stavebního, dopravně technického i z hlediska celkového působení povětrnostních vlivů a který představuje pro chodce nenadálou a nepředvídatelnou změnu hrozící vznikem újmy (srov. opět R 27/2022).

79. Jinak řečeno, závadou ve schůdnosti může být jen takový úsek (místo) komunikace, který se svou nekvalitou vymyká obecnému stavu natolik, že jej uživatel není schopen rozlišit a upravit způsob chůze tomuto nenadálému nebezpečí. Není přitom vyloučeno, že závada ve schůdnosti se může vyskytnout i v úseku špatného stavebního stavu komunikace, jestliže překračuje očekávanou kvalitu vozovky nebo chodníku tak výrazně, že ji uživatel nemůže rozpoznat ani při pohybu uzpůsobeném zhoršenému stavu komunikace; srov. obdobně (pro závadu ve sjízdnosti) např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. 25 Cdo 134/2014, uveřejněného pod číslem 57/2017 Sb. rozh. obč.

80. Ještě jinak řečeno, závadou ve schůdnosti, s níž jedině se pojí objektivní odpovědnost vlastníka komunikace, je výrazně kvalitativně zhoršené místo oproti celkovému okolnímu stavu komunikace, které je pro svou povahu nebo umístění pro uživatele nenadálé, tj. nepředvídatelné ve smyslu § 26 odst. 1 a 2 silničního zákona, a vymyká se obecnému stavu komunikace natolik, že je uživatel není schopen rozlišit a upravit způsob chůze tomuto nenadálému nebezpečí; srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 574/2020.

81. Podle skutkových závěrů, z nichž vyšly soudy v dané věci, vznikla žalobci újma na zdraví poté, co 1. 12. 2014 v odpoledních hodinách uklouzl na zledovatělém chodníku před budovou pošty. V té době padal mrznoucí déšť a na chodnících se tvořil kluzký povrch (ledovka). Sdělovací prostředky již od odpoledních hodin předchozího dne opakovaně zveřejňovaly výstrahu Českého hydrometeorologického ústavu o nebezpečí tvorby ledovky na celém území republiky; šlo o kalamitní situaci, která postihla i území žalovaného (města).

82. Jestliže žalobce uklouzl na ledovce, která se tvořila v celém městě, pak nemůže jít o nenadálou a nečekanou změnu stavu chodníku, na kterou se nemohl připravit a účinně na ni reagovat, což platí tím více, když výstraha před ledovkou byla veřejnosti známa. Nemůže proto jít o závadu ve schůdnosti ve smyslu ustanovení § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích, takže není dána ani objektivní odpovědnost žalovaného za vznik újmy žalobce podle § 27 odst. 3 tohoto zákona.

83. V R 27/2022 Nejvyšší soud dále uzavřel, že úpravou obsaženou v zákoně o pozemních komunikacích silničního zákona není vyloučena obecná odpovědnost vlastníka komunikace za konkrétní porušení právní povinnosti s presumovaným zaviněním, a to podle obecného předpisu, jímž je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

84. K posouzení předpokladů vzniku odpovědnosti vlastníka (správce) komunikace podle obecného předpisu (podle občanského zákoníku) přistoupí soud tehdy, nebudou-li dány (naplněny) předpoklady vzniku objektivní odpovědnosti podle zákona o pozemních komunikacích. Z hlediska znaku protiprávnosti bude předmětem takového zkoumání především posouzení, zda vlastník (správce) komunikace řádně plnil povinnost udržovat komunikaci ve stavu umožňujícím bezpečný pohyb osob, tedy povinnost, která se obecně odvíjí od postavení potenciálního škůdce coby vlastníka (správce) komunikace a plyne též ze samotného smyslu a účelu právní úpravy obsažené v zákoně o pozemních komunikacích. Ta (totiž) sleduje veřejný zájem na tom, aby síť pozemních komunikací existovala a fungovala bezpečně pro širokou veřejnost (pro uživatele komunikací).

85. Vznik obecné „subjektivní“ povinnosti k náhradě majetkové a nemajetkové újmy pak bude vždy záviset na konkrétním zaviněném jednání, jímž vlastník (správce) komunikace poruší právní povinnost. Typicky půjde o jednání (též v podobě opomenutí konat), které spočívá v tom, že vlastník (správce) komunikace zanedbá pravidelnou zimní údržbu nebo jinou péči o stav komunikace (§ 2901 o. z.), nebo o jednání, které spočívá v tom, že vlastník (správce) komunikace provede údržbu komunikace vadně, způsobem, kterým její stav ještě zhorší (§ 2900 o. z.). Nad rámec období rozhodného pro daný spor lze pro úplnost doplnit, že s účinností od 13. 11. 2015 předepisuje ustanovení § 9 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích vlastníku (správci) komunikace výslovně povinnost provádět její pravidelné a mimořádné prohlídky, údržbu a opravy (srov. opět i R 27/2022).

86. Zbývá dodat, že tzv. spoluzpůsobení nebo výlučné způsobení si újmy poškozeným ve smyslu ustanovení § 2918 o. z. přichází v úvahu nejen u subjektivní odpovědnosti vlastníka (správce) komunikace podle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, nýbrž i u objektivní odpovědnosti vlastníka (správce) komunikace založené závadou ve schůdnosti ve smyslu § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích.

87. Napadené rozhodnutí tedy v rovině podaného výkladu v potvrzujícím výroku o věci samé neobstálo. Nejvyšší soud je proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), zrušil (včetně závislých výroků o nákladech řízení a o soudním poplatku). Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud (včetně závislých výroků o nákladech řízení) i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

88. V rozsahu výroků, pro které vyloučil přípustnost dovolání podle § 238 odst. 1 písm. h/ a i/ o. s. ř.

(srov. odstavce 33. a 34. odůvodnění shora), Nejvyšší soud dovolání neodmítl (jako objektivně nepřípustné) jen proto, že šlo o závislé výroky, jež musely být zrušeny při zrušení rozhodnutí ve věci samé (srov. shodně např. důvody usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 31 Cdo 2740/2012, uveřejněného pod číslem 82/2014 Sb. rozh. obč.).

89. V další fázi řízení bude soud prvního stupně (odvolací soud) věnovat náležitou pozornost předmětu řízení v té jeho části, jež se týká příslušenství představovaného zákonným úrokem z prodlení. Okresní soud totiž jak rozsudkem ze dne 3. 10. 2019, tak rozsudkem ze dne 18. 2. 2021 vždy rozhodoval o zákonném úroku z prodlení z žalované částky za dobu od „1. 12. 2016“ do zaplacení a odvolací soud v tomto ohledu v usnesení ze dne 18. 5. 2020 ani v rozsudku ze dne 28. 6. 2021 (ve znění usnesení ze dne 3. 8. 2021) žádnou nápravu nezjednal. Ze žaloby se přitom podává, že žalobce požaduje zákonný úrok z prodlení z žalované částky za dobu od „1. 2. 2016“ do zaplacení.

Odlišné stanovisko následujících soudců

Mgr. Radek Kopsa, JUDr. Hana Tichá, JUDr. Robert Waltr, JUDr. David Vláčil, JUDr. Petr Vojtek, JUDr. Martina Vršanská

Senát č. 25 předložil věc velkému senátu za účelem sjednocení dosavadní praxe Nejvyššího soudu a jeho záměrem bylo pouze mírně korigovat praxi rozhodování o dovolání tak, aby byl zachován účel ustanovení § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř., tj. nezatěžovat Nejvyšší soud (dále též jen „NS“) rozhodováním o bagatelních nárocích, ale v případech, kdy předmětem odvolacího řízení byly dílčí nároky, z nichž některé peněžní limit 50.000 Kč přesahovaly a některé jej nedosahovaly, a dovolání bylo shledáno ohledně nároků limit přesahujících přípustné i důvodné pro řešení otázek všem nebo některým uplatněným nárokům společných, bylo možno odklidit i rozhodnutí o tzv. podlimitních nárocích a prosadit závazný právní názor dovolacího soudu ve vztahu ke všem nárokům, pro něž bylo řešení posuzovaných právních otázek určující. Podmínkou přípustnosti dovolání však bylo, aby alespoň jeden z nároků, o nichž rozhodoval odvolací soud, přesahoval zákonný limit; pokud by byly všechny nároky podlimitní, dovolání by přípustné nebylo. Většina velkého senátu však tento záměr nerespektovala a přijala rozhodnutí, které radikálně mění kurs dosavadního judikatorního vývoje, dle něhož v případě, že žádný z dílčích nároků nepřesahoval zákonný limit, dovozoval nepřípustnost dovolání a tuto rozhodovací praxi aproboval i Ústavní soud (srov. např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 140/22, II. ÚS 2660/21, III. ÚS 2467/21, IV. ÚS 2014/21). Takový judikatorní odklon rozhodně nepřispívá k právní jistotě.

Rozhodnutí velkého senátu však především porušuje logický sled úvah potřebných k posouzení přípustnosti dovolání. Výluka z přípustnosti dovolání podle § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je výjimkou, jejíž posouzení předchází posuzování podmínek přípustnosti podle § 237 o. s. ř., tedy má být zkoumána prvotně a bez ohledu na věcný obsah uplatněných námitek. Účelem této výjimky z přípustnosti dovolání je odbřemenění NS (deklarované i v důvodové zprávě k zákonu č. 296/2017 Sb.). Postup prosazený většinou velkého senátu je z tohoto pohledu nelogický, neboť k posouzení přípustnosti dovolání vyžaduje jako prvotní zkoumání dovolatelem předestřených právních otázek a uplatněných dovolacích důvodů. To jde zcela proti snaze dosáhnout toho, aby se NS nemusel zabývat věcmi, které pro bagatelnost pozornost nejvyšší soudní instance nezasluhují, a zejména, aby nemusel nepřípustnost dovolání složitě odůvodňovat (viz např. závěry konference konané ke 30. výročí NS). Přijatý výklad odporuje tedy účelu zákona, podrývá i legislativní snahy vedení NS jdoucí tímto směrem a dává legislativcům do ruky argument, proč vůbec NS odbřemeňovat, když si sám práci dělá složitější.

Založení nároku se samostatným skutkovým základem (bod 58 odůvodnění) v návaznosti na vymezení dovolacích důvodů je nesprávné, zakládá dvojí standard, kdy se jen pro určitou procesní

fázi stává více nároků nárokem jedním, a to de facto v závislosti na procesním úkonu dovolatele, ačkoliv jinak je obvyklé vycházet pro takové rozlišení z hmotného práva a z toho plynoucí povahy nároků. Jinými slovy to bude dovolatel, kdo svým dovoláním „sloučí" jinak samostatné nároky. V poměrech dílčích nároků na náhradu újmy na zdraví je pak nesprávný závěr obsažený v bodu 57, neboť nikoho by snad nenapadlo vidět v rozhodnutí o bolestném překážku věci pravomocně rozsouzené pro řízení o náhradu za ztrátu na výdělku. V tom rozhodnutí popírá zavedenou teorii i praxi ohledně jednoty skutku. Není nijak zdůvodněna (ne)provázanost s § 206 odst. 2 o. s. ř. řešícím nabytí právní moci rozhodnutí ohledně nároků se samostatným skutkovým základem.

Problematické a nejasné jsou závěry bodu 65, jak to ostatně důvodně namítali oponenti přijaté verze odůvodnění již při jednání velkého senátu. Velký senát zde připouští, že se mohou vyskytnout hraniční případy, ve kterých nebude z podaného dovolání pro účely posouzení jeho přípustnosti prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. dobře rozpoznatelné, zda dovoláním otevřená právní otázka vychází ze společného skutkového základu uplatněných nároků (odpověď na tuto otázku může být v některých případech podmíněna až věcným přezkumem podaného dovolání). Řešení tohoto problému pak spatřuje ve výkladu ve prospěch dovolatele, čili dalším rozšířením přípustnosti dovolání nahlodávajícím účel této výluky.

Rozhodnutí se dovolává doslovného znění zákona, ačkoli dnes již lze považovat za notorietu princip, že doslovné znění právní normy představuje jen prvotní přiblížení k jejímu smyslu, jehož se lze dobrat teprve aplikací standardních výkladových metod (včetně výkladu dle smyslu zákona), a ačkoli již dříve judikatura dovolacího soudu doslovný výklad § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. odmítla, neboť by vedl k absurdním důsledkům (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2018, sp. zn. 25 Cdo 1791/2018).

Rozhodnutí spíše než smysluplné řešení procesního problému otevírá další otázky: V jakém rozsahu bude NS zkoumat podmínky přípustnosti dovolání u podlimitního nároku – jen ohledně společné otázky či ohledně všech dovolatelem předestřených otázek? Otevře se případná přípustnost dovolání i pro jiné otázky? Pokud ne, jak se to projeví procesně ve výroku? Jak to bude u dvou podlimitních nároků, jejichž součet je nadlimitní? Bude se NS v konečném důsledku nucen zabývat i opodstatněností dílčích nároků dosahujících částek v řádu stovek či desítek korun? Výsledkem těchto nejasností bude nutnost všechno složitě zdůvodňovat na úkor věcného řešení. Takto neprůhledný procesní systém neposiluje právní jistotu, a naopak otevírá prostor k široké řadě námitek uplatnitelných mimo jiné v ústavní stížnosti.

Oproti tomu systém navržený senátem č. 25, pro nějž hlasovala nikoli zanedbatelná menšina velkého senátu, byl jednodušší a vedl by ve výsledku k obdobnému účelu, totiž aby v případě, že nadlimitního (a tedy pro bagatelnost z přípustnosti nevyloučeného) nároku se týká právní otázka, která má při věcném posouzení význam i pro nárok podlimitní, pak se pro něj § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (výjimka z výjimky) nepoužije. To se uplatní jen při důvodnosti dovolání pro tuto otázku, tedy u zrušovacího rozhodnutí, tudíž odpadají nejasnosti, co všechno ještě řešit z námitek k podlimitnímu nároku, totiž nic. Toto pojetí je v souladu i s nálezem Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2891/20 (zmíněným v bodech 51 a 55), protože náhradu škody spočívající např. ve ztrátě opakovaných plnění či v nákladech léčení považujeme za jediný nárok bez ohledu na dílčí položky, z nichž se skládá. Oproti tomu situace u jednotlivých svébytných nároků při poškození zdraví je odlišná, neboť jejich pojítkem je škodní událost (víceméně jediná společná otázka se tedy týká pouze jí, zčásti snad ještě spoluzpůsobení si újmy poškozeným či případné moderace), ostatní podmínky odpovědnosti se již liší (vznik nároku, jeho výše, příčinná souvislost, promlčení apod.).

Za přinejmenším matoucí považujeme závěr vyslovený v bodu 66, který povede k tomu, že účastník bude poučen, že dovolání je přípustné, aby se pak z rozhodnutí NS dozvěděl, že to ve vztahu k podlimitním nárokům není tak docela pravda. V pojetí zastávaném menšinou velkého senátu by bylo

pro odvolací soud mnohem snazší formulovat poučení o dovolání a pro účastníky by bylo toto poučení mnohem srozumitelnější a výsledek dovolacího řízení předvídatelnější.